

Alegat 96.

Sprawozdanie

komisyi gminnej o wniosku Wydziału krajowego w przedmiocie zmian w ustawie gminnej i ustawie o reprezentacyi powiatowej z 12 sierpnia 1866 Nr. 19 i 21 dz. u. kr.

Wysoki Sejmie!

W sprawozdaniu swoim z 23 sierpnia 1878 do .l 37696/77 przekazaniem komisji gminnej uchwałą sejmową z dnia 12 września b.r., przedłożył Wydział krajowy kilka wniosków do zmian w ustawie gminnej i ustawie o Reprezentacyi powiatowej, które mają na celu uchylenie niektórych wadliwości z pomienionych ustaw, a szczegółowo mają za przedmiot.

A. Ścisłe rozgraniczenie kompetencyi władz autonomicznych od kompetencyi władz rządowych w sprawach gminnych i uproszczenie toku instancyi.

B. Uproszczenie sposobu poszukiwania wynagrodzenia za szkody poniesione z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków na niej ciężących, jakoteż za szkody wyrządzone gminie przez członków Zwierzchności gminnej i delegatów.

C. Zapewnienie, aby Zwierzchności gminnej przydano odpowiednio uzdolnioną służbę do załatwienia czynności własnego i poruczonego zakresu działania, jakoteż przyznanie wyższym władzom prawa nadzoru i władzy dyscyplinarnej nad urzędnikami gmin wiejskich (pisarzami gminnymi).

D. Przyznanie prawa egzekutywy Wydziałom powiatowym przy wykonywaniu orzeczeń i rozporządzeń Reprezentacyi powiatowej (Rady powiatowej i jej Wydziału).

A. Rozgraniczenie kompetencji władz autonomicznych od kompetencyi władz rządowych i uproszczenie toku instancyj.

Według §. 37 ustawy gminnej, rozstrzyga Rada zażalenia przeciw rozporządzeniom Zwierzchności gminnej, wydawanym w sprawach *własnego* zakresu działania, które wylicza §. 27 ust. gm.)

Reguła powyższa, z zasady samorządu wypływająca, ulega atoli bardzo obszernemu i elastycznemu wyjątkowi w §. 106 ust. gm. określonymu, który ją niemal iluzoryczną czyni; powołany paragraf postanawia bowiem, że polityczna władza powiatowa ma także rozstrzygać zażalenia przeciw rozporządzeniom Zwierzchności gminnej (we *własnym* zakresie działania) *naruszającym lub mylnie zastosowującym ustawy*, o ile te rozporządzenia nie są oparte na takich uchwałach Rady gminnej, względem których rozstrzyganie konkursów według § 101 do Wydziału powiatowego należy.

Zważywszy, że w każdym niemal wypadku strona uzalająca się twierdzi, że uciążliwe dla niej rozporządzenie, albo kompetencyą władzy, która je wydała, przekracza, albo że nie jest po formie wydane, lub też że nie licuje z przepisami ustawy, tedy niemal zawsze lub przynajmniej najczęściej mogą być rekursa przeciw rozporządzeniom Zwierzchności gminnej w zakresie własnego działania wydane, do władz politycznych powiatowych wnoszone i z pod kompetencyi Rady gminnej a względnie wyższych instancyj autonomicznych, wbrew zasadom i warunkom samorządu, uchylone.

Wyjątek, jaki § 106 na korzyść władz autonomicznych zdaje się czynić, gdy postanawia, że od rozporządzeń Zwierzchności gminnej, jeżeli takowe opierają się na uchwałach Rady, w nieporęczonym zakresie działania wydanych, odwołanie do Wydziału powiatowego wnoszone być ma, jest tylko pozornym.

Jeżeli bowiem w tych, zresztą dość rzadkich wypadkach, gdzie Zwierzchność gminna w wykonaniu i na podstawie uchwał Rady gminnej, rozporządzenia swe wydaje, rekurs od tych rozporządzeń z pominięciem władzy politycznej powiatowej do Wydziału powiatowego się dostanie i przez tenże rozstrzygnięty będzie, to pozostaje stronie zawsze możność przeniesienia sprawy przynajmniej w 3iej instancyi do politycznej władzy krajowej i uchylenia jej z pod kompetencyi Wydziału krajowego. Albowiem § 51 ust. o Reprezentacyi powiatowej postanawia analogicznie z § 106 ust. gmin., że polityczna władza krajowa rozstrzyga rekursa przeciw takim uchwałom Reprezentacyi powiatowej, przez które istniejące ustawy są *naruszone lub błędnie zastosowane*, co jak wyżej zauważano każdy rekursujący niemal stereotypowo twierdzi.

Zupełnie podobne i dla przytoczonych przyczyn równie niestosowne i niedokładne postanowienia, są zawarte w §§ 49 i 51 ust. o Repr. pow. względem kompetencyi władz do rozstrzygania rekursów od uchwał reprezentacyi powiatowej.

Celem uchylenia tych niestosownych i niejasnych postanowień ustawy, należy zmienić §§ 37 i 106 ust. gm. i §§ 49 i 51 ust. o repr. pow. w tym duchu, iżby rekursa we wszystkich sprawach własnego zakresu działania należały do władz autonomicznych, nie naruszając przytem w niczem kompetencyi politycznych władz rządowych do rozstrzygania rekursów od rozporządzeń przez władze autonomiczne w poręczonym zakresie działania wydanych, którym to władzom nadto w postanowieniach § 105 ust. gm. i § 51 ust. o Repr. pow. przysłuży prawo zakazania lub wstrzymania wykonania uchwał, które istniejące ustawy przekraczają, lub mylnie zastosowują i w powyższy sposób zawarowane są dostatecznie prawa Rządu do nadzoru nad władzami autonomicznymi.

Zmieniając postanowienie § 37 ust. gm. należy zarazem przepis paragrafu tego, niemniej jak §. 106 ust. gm. uzupełnić postanowieniem terminu, w którym rekurs przeciw rozporządzeniom Zwierzchności gminnej ma być wnoszonym, oraz określić na czyje ręce ma być podany.

Przychylając się w zupełności co do motywów i zasad w sprawozdaniu Wydziału krajowego zawartych, uchwaliła jednak komisya gminna poczynić niektóre zmiany w proponowanej noweli A. w interesie większej dokładności i jasności stylistycznej. Komisya jest mianowicie zdania, że w alinei 2giej § 37 należy opuścić wyraz „nieprzekraczalnym“, gdyż nieprzekraczalność terminu, liczbą dni określonego, sama z siebie wypływa, skoro ustawa żadnego wyraźnego w tej mierze wyjątku nie postanawia.

Następnie zdawało się komisji wskazaniem, ażeby w §. 106 przy uchyleniu alinei 1ej tego paragrafu, powtórzyć zawarte w takowej określenie, a mianowicie, że do politycznej władzy powiatowej ma być wnoszony rekurs „od rozporządzeń Zwierzchności gminnej i uchwał Rady gminnej“ bez którego określenia byłoby postanowienie proponowanego brzmienia §. 37 mniej jasnym. Następnie należy pozostawić 2gą alinę §. 49 ust. o Repr. pow. w dotychczasowym brzmieniu, ileż proponowana przez Wydział krajowy zmiana stylizacji praktycznej doniosłości nie ma.

Nakoniec uznała komisya za potrzebne, ażeby w Art. III, zamieścić brzmienie §. 51 ust. o Repr. powiat., tak jak takowy po opuszczeniu pierwszej alinei opiewać będzie.

B. Uproszczenie sposobu poszukiwania wynagrodzenia za szkody wyrządzone gminie przez członków Zwierzchności gminnej i delegatów, oraz pretensyi osób trzecich przeciw gminie, z powodu zaniedbania obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciążących.

Zawarte w §. 64 postanowienie ustawy gminnej względem odpowiedzialności Zwierzchności gminnej i delegatów za szkody gminie wyrządzone, opiewa w swem dotychczasowym brzmieniu: „Naczelnik jest za swoje czynności urzędowe odpowiedzialnym gminie. Co do poruczonego zakresu działania jest on odpowiedzialnym także rządowi“.

„Obok tej odpowiedzialności Naczelnika, pozostaje nienaruszoną odpowiedzialność względem gminy i innych członków zwierzchności gminnej i delegatów (§. 53), za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności przez Naczelnika im przekazanych. Pretensye gminy do wynagrodzenia szkód pochodzące z odpowiedzialności orzeczonej w tym paragrafie, mają być poszukiwane zwykłą drogą prawa“.

Gdy według państwowej ustawy zasadniczej o władzy sędziowskiej z 21 grudnia 1867 l. 144 dz. u. p. i ustawy o ustanowieniu trybunału administracyjnego z 22 października 1876 l. 36 dz. u. p. wszelkie spory oparte na postanowieniach prawa publicznego, do kompetencyi władz administracyjnych a nie sądowych należeć mają, tedy przepis §. 64 przekazujący pretensye gmin przeciw swej Zwierzchności na drogę sądową, nielicuje już obecnie z wyzwołałymi ustawami zasadniczymi.

Oprócz tego wypada także zauważać, że dotychczasowy sposób dochodzenia przez gminę swych pretensyi przeciw Zwierzchności gminnej jest zanadto rozwlekły i utrudniony, gdyż co do przedwstępного pytania, czy członek zwierzchności gminnej przekroczył na szkodę gminy swe obowiązki urzędowe, mają orzekać władze administracyjne, zaś co do wysokości winnego gminie wynagrodzenia władze sądowe. W powyższy sposób może przechodzić sprawa przez 6 instancyi, 3 administracyjne a 3 sądowe, zanim ostatecznie i prawomocnie rozstrzygniętą zostanie, a niejedna gmina zastraszona tak utrudnioną procedurą zrzeknie się raczej swych pretensyi, niż się zdecyduje wstąpić na tak uciążliwą i kosztowną drogę dochodzenia swych strat, tem więcej, że przy naturze

spraw administracyjnych i zasadach postępowania cywilno - sądowego, straty tego rodzaju nie zawsze ściśle co do swej wysokości udowodnić się dadzą, co wynik sporu sądowego niepewnym czyni.

§. 34 ustawy gminnej, traktującej o odpowiedzialności gminy względem osób trzecich za szkody poniesione wskutek zaniedbania przez gminę obowiązków względem policyi miejscowej na niej ciążących, orzeka co do sposobu dochodzenia szkody tego rodzaju w swym 2gim ustępie:

„Orzeczenie względem obowiązku wynagrodzenia szkody wyda polityczna władza powiatowa za poprzedniem wysłuchaniem Wydziału powiatowego. Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia porozumienie się między gminą a poszkodowanym nie nastąpi, wynagrodzenie to ma być poszukiwanem zwykłą drogą prawa.“

I w powyższym wypadku należy ze względu na ustawę zasadniczą o władzy sędziowskiej wykluczyć drogę prawa i ominąć zarazem niedogodność 6 instancyj orzekać mających.

Powyższe postanowienia §§. 34 i 64 ust. gm. należałoby zatem w ten sposób zmienić, ażeby w wypadkach §. 34 tak co do obowiązku, jak i co do wysokości wynagrodzenia władze administracyjne, a mianowicie w Iszej instancji polityczna władza powiatowa w porozumieniu z Wydziałem powiatowym, w IIgiej i ostatniej instancji polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym, zaś w wypadkach w §. 64 określonych, w sprawach własnego zakresu działania przełożone władze autonomiczne, a w sprawach poruczonego zakresu władze polityczne orzekały.

Konsekwentnie należy postanowić, ażeby prawomocne orzeczenie w powyższej drodze wydawane, w drodze administracyjnej wykonywane były.

Komisya odwołując się zresztą do motywów Wydziału krajowego, przychyliła się do projektowanej przez Wydział krajowy noweli B., mającej na celu zmianę §§. 34 i 64 ust. gmin. w powyższym kierunku.

Względy jednak utylitarne spowodowały Komisję do rozdzielenia noweli przez Wydział krajowy przedłożonej, na dwie odrębne nowele, z których pierwsza B. ma na celu zmianę §. 34, zaś druga C. zmianę §. 64 ust. gm.

Nakoniec czuła się komisya spowodowaną odstąpić od propozycyi Wydziału krajowego co do stylizacji alinei 2giej §. 34, przyjmując dosłownie stylizację analogicznego §. 18. ustawy o ob-szarach dworskich.

C. Rozszerzenie władzy dyscyplinarnej naczelników gmin wiejskich nad urzędnikami i sługami gminnymi.

Już po dwakroć a mianowicie w roku 1876 i 1877 przedkładał Wydział krajowy Wyso-kiemu Sejmowi wnioski, które miały na celu poddanie pisarzy gmin wiejskich pod nadzór i władzę dyscyplinarną wyższych władz autonomicznych.

W r. 1876 uchwalił wysoki Sejm przejście do porządku dziennego nad przedłożeniem Wydziału krajowego, zaś w r. 1877 był wprowadzie wniosek Wydziału w komisji gminnej przychylnie załatwiony, lecz z powodu krótkości przeszłorocznej sesji nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu.

Obecnie ponowił Wydział krajowy swe dawniejsze wnioski, nieco w odmiennej formie i roz-leglejszej treści, proponując uchwalenie noweli do sprawozdania swego pod C. załączonej, według której miałyby być zmienione postanowienia §§. 31 i 102 ust. gm.

Do paragrafu 31 proponuje Wydział krajowy dodatek, że Rada winna dodać Zwierchności gminnej odpowiednio uzdolnioną służbę a gdyby temu obowiązкови zadość nie uczyniła, natenczas w zastosowaniu §. 107 ust. gmin. ustanowi tę służbę polityczna Władza powiatowa w porozumieniu z Wydziałem powiatowym.

Projektowany przez Wydział krajowy dodatek do §. 102 ust. gm. (właściwie do noweli z 17 czerwca 1874 l. 49 dz. ust. kraj., która pierwotne brzmienie §. 102 zmieniła) postanawia, że gdyby się okazało, że urzędnik, pisarz lub inny tej katygoryi funkcyonaryusz gminy wiejskiej, staje się powodem do przekroczenia lub zaniedbania obowiązków przez Zwierchność lub Radę gminną, lub że działa w ogóle w sposób dla gminy szkodliwy, może go z posady usunąć c. k. polityczna Władza powiatowa na wezwanie Wydziału powiatowego i że taki oddalony funkcyonaryusz może być przez wyższe Władze autonomiczne za niezdolnego do piastowania posady funkcyonaryusza gminnego uznany.

Motywa, jakie Wydział krajowy na poparcie swego wniosku przytacza, są w streszczeniu następujące:

Przy niskim stopniu oświaty członków Gminy, a w szczególności Naczelników gminy i członków Zwierchności gminnej, którzy po większej części ani czytać ani pisać nie umieją, stają się pisarzami właściwymi kierownikami i wykonawcami atrybucyi urzędów i Rad gminnych, oraz administratorami majątku gminnego. Jeżeli pisarz jest charakteru przewrotnego i nieuczciwego, ma wszelką sposobność i łatwość do wyzyskiwania funduszków gminnych na swą korzyść, do narażania Gminy na szkody i do wprowadzenia nieładu i anarchii w Gminie, gdy z drugiej strony przełożone Władze, mające obowiązek czuwania na funduszami i nad zakładowym majątkiem Gminy, jak najmniej nad prawidłowem funkcyonowaniem Władz Gminnych, nie mają dostatecznego środka na zaradzenie złemu. Jeżeli bowiem Wydziały powiatowe wzywają Naczelników do usunięcia szkodliwego pisarza, to środek ten pozostaje często bez skutku, gdyż pisarze opierając się na Radzie gminnej, do której prawo oddalenia ze służby według §. 52 ust. gm., należy, potrafią się i wbrew Naczelnikowi na posadzie swej utrzymywać.

Zważywszy jednak, że nałożenie na gminę obowiązku, ażeby Zwierchności odpowiednio uzdolnioną służbę przydała, byłoby i niewykonalnem i uciążliwem, gdyż z jednej strony trzeba by pierwaj określić i opisać, jakie mają być kwalifikacye pisarza i innych funkcyonaryuszy, ażeby ich za odpowiednio uzdolnionych poczytać można, z drugiej zaś strony byłoby często dla Gminy niepodobnem właśnie takiego uzdolnionego człowieka dla siebie pozyskać, a może jeszcze trudniej, aby go opłacić.

Zważywszy następnie, że nadanie c. k. Władzy powiatowej prawa, ażeby w porozumieniu z Wydziałem powiatowym, w zastępstwie Rady gminnej na podstawie §. 107 ust. gm., służbę taką dla Gminy postanawiać mogła, byłoby z jednej strony jaskrawe m naruszeniem praw autonomii gminnej, a z drugiej strony środkiem iluzorycznym, gdyż gmina mając wyłączne prawo układania swego budżetu i zarządzania swymi funduszami, oraz ustanawiania płacy dla swych urzędników i sług (§§. 70, 27 i 31 ust. gm.) mogłaby narzuconemu jej funkcyonaryuszowi odmówić wszelkiego wynagrodzenia i w ten sposób pośrednio go usunąć, uchwaliła komisya gminna nie przedkładać Wysockiemu Sejmowi do uchwały projektowanej przez Wydział krajowy zmiany §. 31 ust. gm.

Równie i co do wniosku Wydziału krajowego podania funkcyonaryuszków gmin wiejskich pod nadzór i władzę dyscyplinarną Władz przełożonych i uzupełnienia w tym celu §. 102 ust. gm. a właściwie ustawy krajowej z dnia 17 czerwca 1874 l. 49 dz. u. kr. postanowiła komisya gminna nie przedkładać takowego pod uchwałę Wysokiego Sejmu.

Względy, które komisję gminną do nie przyjęcia powyższego wniosku Wydziału krajowego nakłoniły, są następujące:

Poddanie sług gminnych pod nadzór i władzę dyscyplinarną Wydziałów powiatowych, nieda się pogodzić ani z zasadami samorządu, ani z zasadami prawnymi w ogóle. Rada gminna przyjmuje, oddala i opłaca służbę gminną (§. 31 ust. gm.) Jej, a względnie Naczelnikowi gminy, przysłuża wyłączne prawo dysponowania urzędnikami i sługami gminnymi i władza dyscyplinarna nad nimi (§. 52 ust. gm.) Wszelka zatem ingerencya Władzy przełożonej do stosunku, jaki pomiędzy gminą jako służbodawcą a jej własnymi urzędnikami i sługami istnieje, byłaby nienaturalną i naruszeniem praw domowego samorządu gminy.

Ustawa nie określa nigdzie obowiązków urzędników i sług gminnych i nie nadaje im żadnych atrybucyi, mogą w gminie według potrzeby istnieć lub ich może wcale nie być, podczas gdy na zewnątrz wszelkie prawa i odpowiednie im obowiązki, z samorządu gminnego wynikające, według §§. 29. 32. 51. 54. 57 i t. d. ust. gm. *do Rady i Zwierzchności gminnej należą i jedynie na nich ciążyą*. Urzędnicy i słudzy gminni są tylko narzędziami Naczelnika gminy, jemu podlegli, a stosunek ten po gminach wiejskich bywa czasami bardzo luźny, pisarz nie zostaje nawet w stałym stosunku służbowym do gminy i bywa tylko chwilowo w razie potrzeby używanym.

Czynić pisarza gminnego odpowiedzialnym za czynności Zwierzchności i Rady gminnej, nie licowałoby wcale z ogólnymi zasadami prawnymi, bo kto nie ma prawem określonych specjalnych obowiązków, nie może też być za przekroczenie takowych odpowiedzialnym.

Względy utylitarne, któreby nakazywały odstąpić od zasad dotychczasowych przepisów ustawy gminnej i usprawiedliwiały uchwalenie przedłożonej przez Wydział krajowy noweli, nie są dość silne i stanowcze.

Przypuszczając bowiem, że zdarzają się wypadki, że pisarz gminny bywa moralnym motorem czynności Rady i Zwierzchności gminnej i nadużywa swego wpływu na niekorzyść gminy, to z drugiej strony musi się przypuścić, że tacy pisarzy szkodliwi, są wyjątkiem, którzy w miarę coraz większego oswojenia i obeznania się ludu wiejskiego z ustawą gminną, z atrybucjami i obowiązkami samorządu gminnego, tudzież w miarę nader pomyślnie rozwijającej się oświaty ludowej i ciągle podnoszącego się poziomu intelektualnego wykształcenia ludu wiejskiego, coraz rzadszym stawać się będzie. Złe, jakie pod tym względem istniało, nie tylko że się nie powiększa, ale stanowczo twierdzić można, że się stale zmniejsza i należy wyczekiwać czasu, gdy naturalnym biegiem rzeczy stosunki po gminach wiejskich same z siebie do prawidłowego ładu się ułożą.

Istniejące przepisy ustawy gminnej, a szczegółowo §§, 102. 107. 169 oraz §. 98. (Ustawą krajową z dnia 18 lutego 1875 l. 14 dz. u. kr. zmienioną) następują Władzom przełożonym już i tak dostateczne środki pośrednie, ażeby pisarzy szkodliwych usunąć, któreto środki będą tem skuteczniejsze i pewniejsze, jeżeli zostanie uchwalony projekt do ustawy, o którym poniżej mowa, nadający Naczelnikom gmin wiejskich prawo *oddalania* urzędników i sług gminnych, która atrybucya dotychczas tylko Radom przysłuża.

Ze względu, że Naczelnik gminy jest prawnie odpowiedzialnym za czynności do zakresu jego władzy należące; zważywszy dalej, że służba gminna zostaje dodawaną Naczelnikowi gminy do pomocy i wyręczenia jego i że jemu nad takową jak najrozleglejsze prawo nadzoru i władza dyscyplinarna przysłużyć powinny, skoro za czynności tej służby odpowiedzialność wyłącznie na nim ciąży; zważywszy nakoniec, że szczególnie w gminach wiejskich należy nadać naczelnikom większą władzę nad urzędnikami i sługami gminnymi, a mianowicie prawo oddalania ich ze służby, które dotychczas tylko Radom gminnym przysługuje, uchwalila komisya przedstawić wysokiemu Sejmowi do uchwalenia projekt do ustawy załączony pod *D*, według którego §, 52 ust. gm. w ten sposób

się zmienia, że prawo oddalania urzędników i sług gminnych w gminach wiejskich przysługiwałoby Naczelnikowi gminy.‡

Projekt ten ma tę zaletę, że nie czyni żadnego wyłomu w prawie samorządu gminy, albowiem przenosi jedynie atrybucyę Rady na wybieralnego przez nią i z jej łona naczelnika, z drugiej zaś strony ułatwia zadanie władzom nadzorczym, ażeby za przewodnictwem naczelnika gminy usunąć ze służby gminnej szkodliwe indywidua, odejmując takowym poparcie, ujemnymi wpływy ujętych rad gminnych.

D. Przyznanie wydziałom powiatowym prawa egzekutywy przy wykonywaniu orzeczeń i rozporządzeń Reprezentacji powiatowej.

Ustawa o reprezentacji powiatowej postanawia w §. 29.

„Wydział powiatowy jest w sprawach powiatu *organem* zarządzającym i *wykonawczym*“.

Zaś w §. 31 pomienionej ustawy opiewa:

„Wydział powiatowy przygotowuje przedmioty do obrad rady i wprowadza w *wykonanie* uchwały rady“.

Według tego jasnego brzmienia ustawy jest przeto Wydział powiatowy *organem* wykonawczym i ma obowiązek wprowadzać w wykonanie uchwały rady, lecz nigdzie nie przyznaje mu ustawa prawa do użycia środków egzekucyjnych.

W praktyce dotychczasowej, udają się Wydziały powiatowe o wykonanie swych uchwał i rozporządzeń do politycznych władz rządowych, które w takim wypadku najpierw badają, czy wykonać się mające uchwały i rozporządzenia nie sprzeciwiają się istniejącym ustawom i nie przekraczają zakresu działania Reprezentacji powiatowej, a dopiero następnie do wykonania takowych swej pomocy udzielają.

Oprócz tego, że postępowanie powyższe jest nader rozwlekłe, nie mają władze rządowe w ustawie wyrzeczonego obowiązku do egzekwowania uchwał i rozporządzeń Reprezentacji powiatowych. Interwencya ich zawisła od dobrej woli, i władze polityczne mogłyby odmówić swej pomocy do wykonania powyższych uchwał.

Taki stan rzeczy utrudnia w wysokim stopniu działalność Reprezentacji powiatowych, budzi w nich uczucie bezwładności i podkopuje ich powagę u podwładnych zwierzchności gminnych i u ludności powiatu.

Ażeby tak naturalnej i powszechnie uznanej potrzebie nadania Wydziałom powiatowym prawa egzekutywy zaradzić, przedkładał Wydział krajowy już po dwakroć odpowiednie wnioski wysokiemu Sejmowi.

W roku 1872 i 1873 wnosił Wydział krajowy tę samą nowelę, którą obecnie w swem sprawozdaniu pod *D.* przedłożył, która atoli nie przyszła pod uchwałę wysokiej Izby.

Oprócz tego wnosił Wydział krajowy w r. 1872 i 1873 projekt do zmiany §§. 50 i 51 ust. c repr. pow., a wysoki Sejm uchwalił w tym względzie w r. 1873/74 nowelę, według której przełożony politycznej władzy powiatowej został obowiązany być obecnym na posiedzeniach rady powiatowej i jej Wydziału, a polityczne władze rządowe miały obowiązek wykonywania uchwał re

prezentacji powiatowej, jeżeli ich zawieszenie nie nastąpiło w *14dniowym* terminie i jeżeli stały się prawomocnymi.

Powyzsza uchwała sejmowa nie otrzymała jednak Najwyższej sankcyi.

Na ponowny wniosek Wydziału krajowego w r. 1874 uczyniony, uchwalił Wysoki Sejm ponownie wyż pomienioną Nowelę z tą odmianą, że Przełożonemu politycznej władzy powiatowej pozostawia się wolność być obecnym na posiedzeniach Reprezentacji powiatowej lub nie, wkładając jednak na władzę rządową obowiązek wykonania uchwał Reprezentacji powiatowej, jeżeli ich zawieszenie nie nastąpiło w 14-dniowym terminie i jeżeli stały się prawomocnymi.

Lecz i ta uchwała Wysokiego Sejmu nie uzyskała Najwyższej sankcyi, ponieważ zamierzona zmiana zawiera postanowienia, *które ścieśniają przysługujące obecnie rządowi prawo systowania nielegalnych uchwał Reprezentacyj powiatowych, na co rząd przystać nie może.*

Terazniejszy projekt Wydziału krajowego zmieniający §. 31 ust. o reprez. powiat. nie naruszając w niczem przysługującego według 2giej alinei §. 51 władzom rządowym prawa do systowania nielegalnych uchwał Reprezentacyj powiatowych, dąży do nadania Wydziałom powiatowym prawa do nakładania celem wykonania orzeczeń i rozporządzeń Reprezentacji powiatowej kar pieniężnych do wysokości 20 zł., a w razie niemożności ich uiszczenia, kar aresztu do dni czterech. Dla ściągnięcia tych kar, równie jak dla wykonania orzeczeń i rozporządzeń, któremi Wydział powiatowy pieniężne lub innego rodzaju prestacje na gminy, obszary dworskie, korporacye lub pojedyncze osoby, nakłada, miałyby służyć Wydziałowi powiatowemu te same prawa egzekucyi, jakie władzom rządowym postanowienia §§. 2, 3 i 5 ces. rozporządzenia z dnia 20 kwietnia 1854 l. 96 dz. u. p. przyznają.

Nakoniec przysłużyłoby Wydziałowi powiatowemu prawo, albo samemu bezpośrednio egzekucyę przedsięwziąć, albo też, gdyby jego środki były ku temu niedostateczne, udać się o pomoc do politycznej władzy powiatowej.

W powyższej rozciągłości przysłuża prawo egzekutywy, na mocy sankcyonowanych ustaw krajowych, Reprezentacyom powiatowym w Bukowinie i w Tyrolu.

Podzielając w zupełności wywody i motywa przez Wydział krajowy względem powyższego wniosku podane, postanowiła komisya dotyczący projekt Wydziału krajowego pod *E.* załączony w niczem nieodmieniony, Wysokiemu Sejmowi do uchwały przedstawić.

Komisya gminna wnosi przeto:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ustawę pod A., B., C. D. i E. dołączone.

We Lwowie dnia 30 września 1878.

Grocholski,
Przewodniczący.

Max,
Sprawozdawca.

Ustawa

z dnia ..... dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskiem o kompetencyi władz do rozstrzygania rekursów w sprawach gminnych i powiatowych.

Za zgodą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem rozporządzam :

Art. I.

Paragrafy 37 i 106 ustawy gminnej z dnia 12go Sierpnia 1866 l. 19 dz. ust. kraj. w dotychczasowem brzmieniu zostają uchylone i mają brzmieć jak następuje :

Rozstrzyganie zażaleń.

§. 37.

Rada rozstrzyga zażalenia przeciw rozporządzeniom Zwierzchności gminnej w sprawach własnego zakresu działania.

Zażalenie ma być wniesione na ręce Naczelnika gminy w terminie dni czternastu od dnia ogłoszenia rozporządzenia lub zawiadomienia o niem.

Rekurs do władz rządowych.

§. 106.

W sprawach poruczonego zakresu działania, rekurs od rozporządzeń Zwierzchności gminnej i uchwał Rady gminnej ma być wnoszony do politycznej władzy powiatowej.

Art. II.

Paragraf 49 ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12 Sierpnia 1866 l. 21 dz. ust. kraj. w dotych-

czasowém brzmieniu zostaje uchylonym i ma brzmieć jak następuje :

§. 49.

Rekursa od uchwał Reprezentacyi powiatowej (Rady powiatowej i Wydziału powiatowego) rozstrzyga Wydział krajowy.

Rekurs ma być wniesiony w ciągu 14dniowego prekluzyjnego terminu od dnia ogłoszenia lub doręczenia uchwały, do Wydziału powiatowego, który go przedłoży Wydziałowi krajowemu.

Art. III.

Paragraf 51 ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12 Sierpnia 1866 l. 21 dz. u. kraj. w dotychczasowém brzmieniu zostaje uchylonym i ma brzmieć jak następuje :

§. 51.

Jeżeli Reprezentacya powożmi uchwałę, która przekracza jej zakres działania, lub sprzeciwia się Ustawom, polityczna Władza powiatowa ma prawo i obowiązek wstrzymać jej wykonanie, niezwłocznie jednak przedłożyć powinna pytanie, czy uchwała może być wykonana lub nie, politycznej Władzy krajowej, która przed rozstrzygnięciem ma się porozumieć z Wydziałem krajowym.

Przeciw orzeczeniu politycznej Władzy krajowej służy rekurs do właściwego Ministerstwa.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu miuistrowi spraw wewnętrznych.

U s t a w a

z dnia ..... dla królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem księstwem Krakowskiem, o odpowiedzialności gminy
w obec trzecich osób.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem rozporządzam:

Art. I.

Paragraf 34 ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 l. 19 dz. ust. kraj. w dotychczasowem brzmieniu zostaje uchylonym i ma brzmieć jak następuje:

Odpowiedzialność gminy.

§. 34.

Gdyby kto poniósł szkodę z powodu zaniedbania przez gminę obowiązków względem policji miejscowej na niej ciężących, winna gmina poniesioną szkodę wynadgorzić. W szczególności obowiązana jest gmina wynadgorzić szkodę, wyrządzoną w jej obrębie przez gwałt publiczny przy zbiegowisku dokonany, jeżeliby aui jeden ze sprawców nie był schwytanym a na gminie ciążyła wina niedbałości w zapobieżeniu temu gwałtowi.

Orzeczenie co do obowiązku wynadgorzenia szkody i co do wysokości tego wynadgorzenia wyda polityczna władza powiatowa w porozumieniu z Wydziałem powiatowym, a w drugiej i ostatniej instancyi polityczna władza krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

Prawomocne orzeczenia będą wykonywane w drodze administracyjnej.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

Przedmiotem ustawy jest...

W imieniu...

W Warszawie, dnia...

Władca...

U s t a w a

z dnia ..... dla królestwa Galicyi i Lodomeryi
z Wielkiem księstwem Krakowskiem, o odpowiedzialności człon-
ków Zwierzchności gminnej i delegatów w obec Gminy i Rządu.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakow-
skiem rozporządzam:

Art. I.

Paragraf 64 ustawy gminnej z dnia 12 Sierpnia
1866 l. 19 dz. ust. kraj. w dotychczasowém brzmieniu
zostaje uchylony i ma brzmieć jak następuje:

Odpowiedzialność.

§ 64.

Naczelnik jest za swoje czynności urzędowe odpo-
wiedzialnym Gminie. Co do poruczonego zakresu dzia-
łania jest on odpowiedzialnym także Rządowi.

Obok tej odpowiedzialności Naczelnika pozostaje
nienaruszoną odpowiedzialność względem Gminy innych
członków Zwierzchności gminnej i delegatów, (§. 53)
za zaniedbanie lub nienależyte wykonanie czynności,
przez Naczelnika im przekazanych.

O pretensjach gminy do wynadgrózenia szkód,
pochodzących z odpowiedzialności orzeczonej w tym pa-
ragrafie, orzeka w sprawach własnego zakresu działania
Wydział powiatowy, a w sprawach poruczonego zakresu
działania polityczna Władza powiatowa.

Prawomocne orzeczenia będą wykonywane w drodze administracyjnej.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

Ustawa

z dnia ..... dla królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem księstwem Krakowskiem, o władzy dyscyplinarnej naczelnika gminy nad urzędnikami i sługami gminnymi.

Za zgodą Sejmu Mojego królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakowskiem rozporządzam :

Art. I.

Paragraf 52 ustawy gminnej z dnia 12 sierpnia 1866 l. 19 dz. ust. kraj. w dotychczasowem brzmieniu zostaje uchylony i ma brzmieć jak następuje :

Władza dyscyplinarna.

§. 52.

Naczelnikowi podlegają urzędnicy i słudzy gminy : on wykonywa nad nimi władzę dyscyplinarną.

Naczelnik może suspendować w urzędowaniu nawet takich urzędników i takie sługi, których mianowanie Rada sobie zastrzegła; prawo jednak oddalenia ich ze służby ma w Gminach miejskich tylko Rada.

W innych gminach Naczelnik gminy ma prawo oddalić ze służby urzędnika lub sługę, nawet przez Radę mianowanego, jeżeli ten urzędnik lub sługa staje się powodem do przekroczenia lub zaniedbania obowiązków

przez członków Zwierzchności gminnej lub Radę gminną, albo jeżeli działa w ogólności w sposób dla gminy szkodliwy.

Art. II.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu ministrowi spraw wewnętrznych.

U s t a w a

z dnia _____ dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z
Wielkiem Księstwem Krakowskiem o wykonaniu orzeczeń i roz-
porządzeń Reprezentacyi powiatowej.

Za zgodą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem Krakow-
skiem rozporządzam :

Art. 1.

Paragraf 31 ustawy o Reprezentacyi powiatowej z dnia 12 sierpnia 1866 l. 21 dz. ust. kraj. zostaje uchylonym w dotychczasowem brzmieniu i ma brzmieć jak następuje :

Prace przygotowawcze, wykonywanie uchwał.

§. 31.

Wydział powiatowy przygotowuje przedmioty do obrad Rady i wykonuje jej uchwały.

Wydział powiatowy ma prawo celem wykonania orzeczeń i rozporządzeń Reprezentacyi powiatowej (Rady powiatowej i Wydziału powiatowego) nakładać kary pieniężne do wysokości 20 zł. w. a., a w razie niemożności ich uiszczenia kary aresztu do dui czterech.

Kary pieniężne wpływają do kasy powiatowej.

Celem ściągnięcia tych kar, równie jsk celem wykonania orzeczeń i rozporządzeń, któremi Wydział powiatowy w moc obowiązujących ustaw nakłada w swo-

im zakresie działania — pieniężne, lub innego rodzaju prestacye na gminy, obszary dworskie, korporacye lub pojedyncze osoby, służą Wydziałowi powiatowemu te same prawa, które władzom urzędowym przyznają §§. 2, 3 i 5 ces. rozporządzenia z dnia 20 kwietnia 1854 l. 96 dz. ust. pań.

Wydział powiatowy postępuje przy tem samodzielnie bez współdziałania politycznej władzy powiatowej. Jeżeliby jednak własne siły i środki Wydziału powiatowe niedostatecznymi były, ma się udać o pomoc do politycznej władzy powiatowej.

Art.

Wykonanie tej ustawy polecam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych.
